

بررسی تاثیر بیش اطمینانی مدیران بر اجتناب مالیاتی با توجه به نقش تعدیلی کمیته حسابرسی

دکتر رویا دارابی

دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).
roydarabi110@yahoo.com

زینب ناطقی رستمی

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
nateghizeinab@gmail.com

چکیده

یکی از فراگیرترین سوگیری‌ها، بیش اطمینانی است که سبب می‌شود انسان دانش و مهارت خود را بیش از حد و ریسک‌ها را کمتر از حد تخمین زند و احساس کند بر مسائل و رویدادها کنترل دارد در حالی که ممکن است در واقعیت این گونه نباشد. مدیران عامل دارای بیش اطمینانی از موقعیت و نفوذ خود در شرکت‌های خود برای دستیابی به جاه طلبی‌های شخصی استفاده می‌کنند که می‌تواند با سیاست‌های مالیاتی تهاجمی، پرداخت مالیات کمتر و نشان دادن درآمد بالاتر مرتبط با پاداش مدیر عامل همراه باشد. بنابراین مدیران عامل دارای بیش اطمینانی بیشتر مستعد تصمیم‌گیری‌های تهاجمی هستند. در این میان کمیته‌های حسابرسی به گونه‌ای طراحی شده‌اند که به طور مستقل عمل کنند و تضادهای بین مدیران و مدیران خارجی در مورد اطلاعات مالی و انتخاب‌های روش‌های حسابداری را حل و فصل کنند از این رو هدف تحقیق بررسی تاثیر کمیته حسابرسی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹ است. برای آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون خطی چند متغیره و داده‌های ترکیبی استفاده گردید که نتایج نشان داد بیش اطمینانی مدیران رابطه معناداری با اجتناب مالیاتی دارد و این رابطه به صورت مستقیم است یعنی به عبارتی با افزایش بیش اطمینانی مدیران، اجتناب مالیاتی شرکت نیز افزایش پیدا می‌کند. همچنین در دیگر یافته‌های تحقیق مشاهده شد که کمیته حسابرسی (تخصص مالی کمیته حسابرسی) بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت تاثیر معناداری دارد و این تأثیر به صورت معکوس است یعنی هرچه قدر کمیته حسابرسی از اعضای متخصص مالی بیشتری استفاده کند رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت کاهش پیدا می‌کند.

واژگان کلیدی: بیش اطمینانی مدیران، اجتناب مالیاتی، کمیته حسابرسی.

مقدمه

بیش اطمینانی یا خوش‌بینی یک حالت روانی است که نشان‌دهنده امیدواری فرد به آینده و در مورد خاص مدیریت شرکت، نشان‌دهنده امیدواری مدیریت به آینده شرکت است که در مطالعات اخیر از وضعیت نسبی سرمایه‌گذاری‌های شرکت برای اندازه‌گیری آن استفاده شده است (فاسیو و همکاران^۱، ۲۰۱۶) و یک وضعیت فردی است که بر فرآیند تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارد (گارسیا و همکاران^۲، ۲۰۲۱).

¹ Faccio, M., Marchica, & Mura, M.

² García-Meca, Emma et al

نتایج مطالعه کارگون و همکاران^۱ (۲۰۲۰) نیز تأیید کننده وجود بیش اطمینانی یا خوش بینی در رفتار برخی مدیران است. نتایج بررسی های آنان نشان داد پیش بینی های اولیه مدیران به طور متوسط دارای خوش بینی هستند. این پدیده برای شرکت هایی که دارای عملکرد ضعیف قبلی بوده اند و شرکت های دارای سطوح بالای مالکیت داخلی و مدیریتی و شرکت های کوچکتر، بیشتر اتفاق می افتد. آن ها همچنین دریافتند که خوش بینی در پیش بینی های مدیران از سالی به سال دیگر تکرار می شود و نیروهای بازار، نقشی در نظم بخشیدن به صحت پیش بینی ها ندارند (گارسیا و همکاران، ۲۰۲۱).

بیش اطمینانی مدیریتی، به مدیرانی اشاره می کند که به صورت اتوماتیک احتمال عملکرد خوب شرکت را بیشتر و احتمال عملکرد ضعیف شرکت را کمتر تخمین می زنند (دوئل من^۲، ۲۰۲۰). وجود مدیر با اطمینان بیش از حد، دلیلی برای توضیح ادغام های منتهی به کاهش ارزش و پرداخت هزینه بیشتر برای دستیابی به اهداف شرکت می باشد. افزون بر این اطمینان بیش از حد مدیران، تحریقاتی در مجموعه ای از تصمیمات شرکت شامل سرمایه گذاری، تأمین مالی خارجی و خط مشی های تقسیم سود ایجاد می نمایند (دشماخ و همکاران^۳، ۲۰۱۸).

به عبارت دیگر، مدیریت نقش مهم و اساسی در عملکرد سازمان دارد. چرا که مدیر نقش عمده ای در تعیین استراتژی و عملکرد شرکت دارد. مدیران، افراد رده بالای سازمان هستند که اختیار و قدرت زیادی در تصمیم گیری دارند. تمایلات شخصی، سلیق و احساسات مدیران می تواند بر سیاست های انتخابی و رویه های سازمان تأثیر گذار باشد. بیش اطمینانی به عنوان یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر رفتار مدیران می تواند منجر به تصمیماتی گردد که عملکرد شرکت را از بین ببرد (ابراهیمی، ۱۳۹۸).

حسیه و همکاران^۴ (۲۰۱۸) اعتماد بیش از حد مدیرعامل - یک ویژگی فردی مرتبط با خودشیفتگی - را با مدیریت سود مرتبط می کند. شواهد فوق توسط کاپالبو و همکاران^۵ (۲۰۱۸)، نیز پشتیبانی می شود که ارتباط مثبتی بین خودشیفتگی مدیر عامل و مدیریت سود گزارش کرد. دقیقاً در این رابطه، حسیه و همکاران (۲۰۱۸) مطالعه خود را بر این فرض استوار می کنند که اعتماد بیش از حد مدیر عامل باعث می شود آنها توانایی خود را برای درآمدزایی بیش از حد برآورد کنند. مدیران عامل از طریق مدیریت سود، کلاهبرداری یا سیاست های مالیاتی تهاجمی، تلاش می کنند تا به اهداف خود برسند، و اعتماد به نفس خود را تقویت کنند (کراگون و همکاران^۶، ۲۰۲۰).

در سال ۲۰۰۷، هامبریک^۷ همچنین با نشان دادن اینکه این مدیران تأثیر روشنی بر استراتژی، سیاست و عملکرد شرکت دارند، پایه و اساس نظریه های مربوط به تأثیر بیش اطمینانی مدیران بر تصمیمات تجاری را پایه گذاری کرد. ادبیات گسترده ای وجود دارد که نشان می دهد مدیرانی که دارای بیش اطمینانی هستند بیشتر بر انجام فعالیت های چالش برانگیز یا جسورانه (استراتژی ها، سیاست ها، شیوه ها) برای دریافت تحسین و تشویق متمرکز هستند، حتی زمانی که این اقدامات می تواند منجر به نتایج مضر برای شرکت هایشان شود. یکی از ویژگی های اصلی این مدیران این است که اغلب به دلیل تحسین اغراق آمیز خود، اهداف غیر واقعی و دست نیافتنی را حفظ می کنند. تلاش برای دستیابی به این اهداف آنها را به مشارکت سوق می دهد به همین دلیل، در نظر گرفته می شوند که مدیران بیش اطمینان تأثیر زیادی بر نتایج شرکت دارند (به عنوان مثال، کلاهبرداری مالی، مدیریت درآمد، نوآوری، تنوع، یا اجتناب از مالیات و غیره) (گارسیا و همکاران، ۲۰۲۱).

¹ Cragun, O. R., Olsen, K. J., & Wright, P. M

² Dothlman

³ Dashmakh & et al

⁴ Hsieh, Y. T., Chen, T. K., Tseng, Y. J., & Lin, R. C.

⁵ Capalbo, F., Frino, A., Lim, M. Y., Mollica, V., & Palumbo, R.

⁶ Cragun, O. R., Olsen, K. J., & Wright, P. M.

⁷ Hambrick, D. C.

بسیاری از پژوهش‌ها در چارچوب ادبیات مالی رفتاری مدرن نشان می‌دهند که عوامل احساسی و خطای شناختی مانند سوگیری‌های رفتاری، بر اثرگذاری اجتناب مالیات نقشی مهم ایفاء میکند (چایز و همکاران^۱، ۲۰۱۴). یکی از فراگیرترین این سوگیری‌ها (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۶)، بیش اطمینانی است که سبب می‌شود انسان دانش و مهارت خود را بیش از حد و ریسک‌ها را کمتر از حد تخمین زند و احساس کند بر مسائل و رویدادها کنترل دارد در حالی که ممکن است در واقعیت این گونه نباشد (فروغی و نخبه فلاح، ۱۳۹۳). مدیران عامل مسئول شکل‌دهی، تایید و نظارت بر استراتژی‌های برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت‌ها هستند (معطوفی و پورداداشی، ۱۳۹۸)، و ادبیات موافق است که هیئت مدیره و مدیران عامل مسئولیت کلی استراتژی‌های مالیاتی شرکت، از جمله تعیین درجه اجتناب از مالیات را بر عهده دارند (لانیس و ریچارسون^۲، ۲۰۱۵).

مدیران عامل دارای بیش اطمینانی از موقعیت و نفوذ خود در شرکت‌های خود برای دستیابی به جاه طلبی‌های شخصی استفاده می‌کنند که می‌تواند با سیاست‌های مالیاتی تهاجمی، پرداخت مالیات کمتر و نشان دادن درآمد بالاتر مرتبط با پاداش مدیر عامل همراه باشد. بنابراین مدیران عامل دارای بیش اطمینانی بیشتر مستعد تصمیم‌گیری‌های تهاجمی هستند. (گاریسیا و همکاران، ۲۰۲۱).

مطالعاتی مانند حیسه و همکاران (۲۰۱۸) توضیح می‌دهند که چگونه اجتناب مالیاتی می‌تواند تحت تأثیر عوامل خاص شرکت (به عنوان مثال، مالکیت سهام، مالکیت خانوادگی، کیفیت حاکمیت شرکتی) قرار گیرد. از این رو، بررسی عوامل دیگری که می‌تواند بر تصمیمات اجتناب مالیاتی تأثیر بگذارد و تأثیر بیش اطمینانی مدیران را در این رابطه تعدیل کند، ضروری است. کمیته حسابرسی از اجزای ارکان راهبری بنگاه تلقی می‌شود و شرکت‌ها و سهامداران برای نظارت دقیق‌تر بر زمینه‌هایی همچون ریسک، جلوگیری از اتلاف منابع شرکت، صحت گزارشگری مالی و رعایت الزامات قانونی و مقرراتی، بر قضاوت اعضای کمیته حسابرسی اتکا می‌کنند (جامعی و رستمیان، ۱۳۹۵). با توجه به اینکه در تحقیق حاضر تأثیر بیش اطمینانی مدیران را بر اجتناب مالیاتی بررسی می‌کنیم، ارزیابی کمیته حسابرسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا کمیته حسابرسی مسئول بازنگری صورت‌های مالی هستند. آنها دارای اختیارات صریح برای دسترسی به اطلاعات مالی و بحث در مورد هر جنبه‌ای که در این اظهارات منعکس شده است با حسابرسان دارند (خراشادی و همکاران، ۱۳۹۹). علاوه بر این، همانطور که کوانگ^۳ (۲۰۲۱) بیان می‌کند، کمیته‌های حسابرسی به گونه‌ای طراحی شده‌اند که به طور مستقل عمل کنند و تضادهای بین مدیران و مدیران خارجی در مورد اطلاعات مالی و انتخاب‌های روش‌های حسابداری را حل و فصل کنند. آنها برای تأمین مدیریت نظارتی برای محافظت و حفاظت از ثروت سهامداران طراحی شده‌اند و قادر به محدود کردن و جلوگیری از تصمیمات مدیریتی اختیاری هستند (سالم و علی الحاج^۴، ۲۰۲۱). کارایی این کمیته کیفیت فرآیند حسابرسی را با نظارت بر انتخاب‌های حسابداری اصلی تضمین می‌کند و در نتیجه رفتارهای اختیاری مانند مدیریت سود یا تقلب را کاهش می‌دهد (یون^۵، ۲۰۱۹). علاوه بر این، تیرووادی و هوانگ^۶ (۲۰۱۱) تشخیص می‌دهند که کمیته‌های حسابرسی نقش مهمی در اجتناب، یا حداقل محدود کردن، رسوایی‌های حسابداری و رفتار مدیریتی اختیاری داشته‌اند. ریچاردسون و همکاران^۷ (۲۰۱۳) همچنین اهمیت اثربخشی کمیته حسابرسی بر برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت را به دلیل نقش نظارتی که

¹ Chyz, J. , Gaertner, F. , Kausar, A & Watson, L.

² Lanis, R., & Richardson, G.

³ Quang Khai Nguyen,

⁴ Salem Alhababsah, Alaa Alhaj-Ismail

⁵ Yoon Ju Kang

⁶ Thiruvadi, S., & Huang, H. W.

⁷ Richardson, G., Taylor, G., & Lanis, R

ایفا می‌کنند، برجسته می‌کند. با توجه به مطالب فوق، این تحقیق به دنبال بررسی این موضوع است که آیا کمیته حسابرسی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی تاثیر دارد؟

بیان نظری

بیش اطمینانی مدیران

اطمینان بیش از حد ویژگی شخصیتی است که می‌تواند به صورت اریب رفتاری داشته و اعتقادات غیرواقعی (مثبت) در رابطه با هر یک از جنبه‌های پیشامد در وضعیت بی اطمینانی تعریف شود، در این صورت در برآورد میانگین اغراق شده است (اسکالا، ۲۰۰۸). بیش اطمینانی پدیده ای شناخته شده در روانشناسی است. افراد درباره توانایی‌های خود، از جمله قدرت پیش‌بینی، ادراک اطلاعاتی و دانش خود اغراق می‌کنند. به بیان دیگر به توانایی‌ها و دانش خود اعتماد بیش از حد دارند، البته ممکن است این احساس درونی را اظهار نکنند یا حتی خود نیز از آن غافل باشند. یکی از ریشه‌های وقوع بیش اطمینانی و اصلاح نشدن آن در نتیجه یادگیری این است که افراد مسئولیت موفقیت‌های خود را به عهده می‌گیرند و مسئولیت شکست را به دیگران نسبت می‌دهند. به بیانی دیگر افراد تمایل دارند موفقیت‌هایشان را به عوامل درونی، از جمله استعداد و بصیرتشان نسبت دهند و شکست‌هایشان را به عوامل بیرونی از جمله بدشانسی و اوضاع بد اقتصادی جستجو کنند. از سوی دیگر، افراد به موفقیت‌های خود اعتبار بیشتری می‌دهند تا به شکست‌هایشان. در پژوهش پیش رو از سه معیار برای محاسبه بیش اطمینانی مدیران استفاده شده است؛ به طوری که محاسبه بیش اطمینانی در مدیران در هر یک از سه معیار وجود بیش اطمینانی عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر را به خود اختصاص می‌دهند (اسکالا، ۲۰۰۸). می‌توان به تعریف اطمینان بیش از حد بر اساس میانگین واریانس انتقاد کرد و اظهار داشت که این گونه اشتباهات به وضوح پدیده‌هایی مجزا هستند. شاید شخصی در خصوص توانایی‌های خود اطمینان بیش از حد داشته باشد اما با برآورد بیش از واقع دامنه توزیع احتمال، کم اطمینان تلقی شود (طاحونی، ۱۳۹۶).

هیر شلیفر (۲۰۰۱)^۱ معتقد است، بیش اطمینانی مدیرانبر تئوری خودفریبی^۲ مبتنی است. این تئوری به مکانیزم‌هایی می‌پردازد که طی آن افراد سعی می‌کنند از طریق توجیه تصمیمات گذشته خود، احترام خود را جلب کنند. از آنجاکه افراد بیش از آنچه انتظار می‌رود شکست می‌خورند، لذا یادگیری منطقی آنان را به سمت حذف رفتارهای بیش اطمینانی مدیران سوق می‌دهد. بنابراین برای موفقیت تئوری خودفریبی، طبیعتاً باید مکانیزمی ارائه دهد که در فرایند یادگیری اریب ایجاد کند. این موضوع با اریب خود اسنادی منطبق است. بر اساس این اریب رفتاری، افراد نتایج خوب یا موفقیت‌ها را به توانایی‌های خود و نتایج بد یا شکست‌ها را به شرایط بیرونی نسبت می‌دهند. وی معتقد است، رفتارهای فرا اطمینانی در محیط‌های پیچیده و کارهای قضاوتی چالشی و جاهایی که باز خورد بر روی اطلاعات کند است، بروز بیشتری خواهد داشت. همچنین خبرگان و متخصصان بیش از سایرین در معرض اطمینان بیش از حد قرار می‌گیرند. بیش اطمینانی مدیران به عنوان یکی از تورش‌های رفتاری بوده و از خوش‌بینی افراد نسبت به دانش، توانایی‌ها و پیش‌بینی‌هایشان نشأت می‌گیرد (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۷).

اجتناب از مالیات شرکتی

منظور از اجتناب مالیات شرکتی، تلاش در جهت کاهش مالیات‌های پرداختی است. در واقع اجتناب از مالیات، نوعی استفاده از خلأهای قانونی در قوانین مالیاتی در جهت کاهش مالیات است (هانلون و هیتزمن^۳، ۲۰۱۰). به طور متداول به ابزارهای

¹ Hirshleifer.

² Self-Deception Theory.

³ Hanlon & Heitzman

صرفه‌جویی مالیاتی که منابع را از دولت به سهامداران انتقال میدهد، اطلاق میشود و منجر به افزایش ارزش بعد از مالیات شرکت می‌شود (دسای و دارمپالا^۱، ۲۰۰۹). اجتناب از مالیات یک فعالیت گریز از مالیات بدون شکستن خطوط قوانین و درون چارچوب قوانین مالیات است (اگراوال، ۲۰۰۷). اجتناب از مالیات اغلب به عنوان کاهش مالیات تعریف می‌شود. این تعریف به صورت مفهومی از تعریف دایرنگ و همکاران^۲ (۲۰۰۸) پیروی می‌کند و همه‌ی معاملاتی که روی بدهی مالیاتی شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد را منعکس می‌کند. تعریف فوق بین فعالیت‌های واقعی که مالیات مطلوب و هدف هستند، فعالیت‌های اجتناب که به طور خاص برای کاهش مالیات در نظر گرفته شده‌اند و مزایای مالیاتی مورد نظر از فعالیت‌های دارای اعمال نفوذ، تمایزی قائل نمی‌شود. اگر اجتناب از مالیات نشان‌دهنده‌ی یک زنجیره از استراتژی‌های برنامه‌ریزی مالیاتی که در آن چیزی شبیه سرمایه‌گذاران اوراق قرضه شهری که در انتها قرار دارند (مالیات پایین‌تر)، باشد پس واژه‌هایی از قبیل عدم رعایت، فرار مالیاتی، پرخاشگری مالیاتی و پناه مالیاتی بیشتر از سایر اصطلاحات به انتهای زنجیره نزدیک‌تر خواهند بود. فعالیت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی یا استراتژی مالیاتی می‌تواند در هر نقطه‌ای از طول زنجیره با توجه به چگونگی پرخاشگری فعالیت‌ها در جهت کاهش مالیات قرار بگیرد. به‌هرحال، مانند هنر، درجه‌ی پرخاشگری (زیبایی) در چشم بیننده است، یعنی افراد مختلف نظرهای مختلفی درباره پرخاشگری معاملات دارند. اغلب از واژه‌های مختلفی برای رفتار گزارشگری مالیاتی استفاده می‌شود (پرخاشگری، پناه، فرار، عدم رعایت و غیره). در این پژوهش، برای کاهش تمرکز بر معنی‌شناسی، از واژه‌ی عمومی اجتناب مالیاتی استفاده می‌شود (هانلون و هیتزمن، ۲۰۱۰). بحث اجتناب مالیاتی بیشتر در مورد شرکت‌هایی که موضوع جدایی مالکیت از کنترل در آن مطرح است عنوان می‌شود، زیرا افراد حقیقی به خاطر وجود احتمال کشف و جریمه‌شدن و ریسک‌گریزی و یا انگیزه‌های درونی مثل وظیفه‌ی اجتماعی، کمتر درگیر فرار و اجتناب مالیاتی می‌شوند؛ ولی در شرکت‌ها به طور معمول، سهامداران انتظار دارند که مدیران به دنبال منافع شخصی خود باشند و تا مادامی که منافع اضافی حاصل از کاهش بدهی‌های احتمالی بیشتر از هزینه‌های اضافی مورد انتظار برای آن‌ها باشد، به دنبال کاهش بدهی‌های مالیاتی و افزایش اجتناب مالیاتی هستند. بنابراین، اجتناب مالیاتی می‌تواند انعکاسی از نظریه نمایندگی باشد و ممکن است منجر به تصمیمات مالیاتی شود که منافع شخصی مدیر را دنبال کند. از این رو، یکی از چالش‌های پیش روی سهامداران و هیات مدیره، یافتن روش‌ها و انگیزه‌های کنترلی است تا هزینه‌های نمایندگی را به حداقل برسانند.

کمیته حسابرسی

کمیته حسابرسی، کمیته‌ای متشکل از اعضای هیئت مدیره است که به طور معمول در ایران از سه تا پنج نفر مدیر غیر موظف (یعنی نه مدیر اجرایی شرکت و نه در استخدام شرکت)، در جهت ضمانت و افزایش منافع سهامداران و سرمایه‌گذاران عمل کرده همچنین به عنوان یک سازو کار کنترلی با هدف کاهش عدم تقارن اطلاعات بین سهامداران و سایر ذینفعان تشکیل می‌شود. از جمله وظایف کمیته حسابرسی، کمک به انتخاب حسابرس، مدیریت فرایند کار حسابرسی، کمک به اعضای هیئت مدیره در درک بهتر نتایج حسابرسی و همکاری با مدیریت و حسابرس مستقل در حل مشکلات کنترلی داخلی یا نقاط ضعف مشخص شده طی عملیات حسابرسی است (ستایش و کاظم‌نژاد، ۱۳۹۰). در طی سال‌های اخیر، کشورهای توسعه یافته شاهد ظهور و تکامل کامل کمیته حسابرسی بوده‌اند. این کمیته پاسخگوی نیازهای گوناگون استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی و حسابداری به ویژه سهامداران بوده است. گسترش عملیات بین‌المللی، فعالیت‌های شرکت‌های سهامی برای کسب مزایای رقابتی، افزایش بدهی‌های ناشی از خسارت به محیط زیست، نقش و تأثیر برآوردهای

¹ Desai, M., Dyck, I., and, L. Zingales

² Dyreng, S., Hanlon, M. and Maydew, E

مدیریت در ارقام مندرج در صورت‌ها و گزارشهای مالی، عدم وجود مبنایی معتبر برای بررسی ادعاهای مدیریت در رابطه با کفایت ساختار کنترل داخلی توسط حسابرسان مستقل، گسترش استفاده از سیستم‌های رایانه ای و به دنبال آن مشکل- ترشدن نظارت برکنترل این سیستم‌ها سبب تشدید روند و بکارگیری کمیته حسابرسی شده است (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵). کمیته‌های حسابرسی باید به طرز صحیحی سازماندهی شوند و مورد استفاده قرار گیرند، در این صورت این کمیته‌ها می‌توانند برای کلیه گروههای علاقه مند منافع چشمگیری داشته باشند. کمیته‌های حسابرسی می‌توانند وظیفه مباشرت گزارشگری هیئت مدیره را تقویت کنند، همچنین می‌توانند ارتباط بین حسابرس مستقل و هیئت مدیره را تقویت بخشند و میزان استقلال حسابرس را از طریق خدمت کردن به عنوان سپر بین حسابرس و مدیریت افزایش دهند. کمیته حسابرسی به مؤدیان و اعتباردهندگان کمک می‌کنند تا مطمئن شوند که منافع آنها در اثر انجام حسابرسی به حداکثر می‌رسد. کمیته حسابرسی برای اینکه بتواند اثربخش عمل کند، باید مستقل، دانا، متخصص و فعال باشد. استقلال، دانش و تخصص حرفه ای توسط مراجع و مجامع مختلف حرفه‌ای و قانون گذاری تعریف شده است (رویایی و ابراهیمی، ۱۳۸۴).

پیشینه پژوهش

رجایی زاده و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی تاثیر بیش اطمینانی مدیریت بر کارایی سرمایه گذاری در نیروی انسانی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ با نمونه مشتمل بر ۱۲۰ شرکت و با استفاده از رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده های ترکیبی پرداختند به این نتیجه رسیدند که بیش اطمینانی مدیریت بر کارایی سرمایه گذاری در نیروی انسانی تاثیر معکوس و معناداری دارد.

تجویدی و قائم پناه (۱۴۰۰) در بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود داده‌های مربوط به ۸۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴ مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج پژوهش حاکی از این است که مشارکت کارشناسان مالی در کمیته حسابرسی، افزایش استقلال و اندازه کمیته حسابرسی با مدیریت سود کمتر، رابطه معناداری دارد. همچنین، نتایج پژوهش حاکی از وجود رابطه یو وارونه شکلی (C) بین استقلال کمیته حسابرسی و مدیریت سود می‌باشد. به عبارت دیگر، استقلال کم کمیته حسابرسی قادر به جلوگیری از رفتارهای فرصت طلبانه مدیران نخواهد بود.

محمدحسینی (۱۴۰۰) در تحقیقی تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب مالیاتی را در فاصله زمانی بین سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصل از آزمون های آماری پژوهش نشان می دهد که بین تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب مالیاتی رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

شکوهی منش (۱۴۰۰) تاثیر شفافیت اطلاعات بر رابطه بین تجدید ارزیابی صورت های مالی و کمیته حسابرسی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج آزمون حاکی از این است که شفافیت اطلاعاتی رابطه بین تجدید ارزیابی صورت های مالی و کمیته حسابرسی را تعدیل می کند.

ستایش و ابراهیمی (۱۴۰۰)، به بررسی رابطه جانشینی میزان استفاده از اهرم مالی در ساختار سرمایه و اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. بدین منظور از نمونه‌ای شامل ۱۰۲۶ مشاهده استفاده شده است. روش آماری مورد استفاده جهت آزمون فرضیه‌های مطرح شده در این پژوهش، روش "داده‌های ترکیبی" است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول بیانگر رابطه منفی و معنادار میزان استفاده از اهرم مالی و اجتناب مالیاتی است که بیانگر اثر جانشینی اهرم مالی است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم نیز بیانگر این است که تأثیر متغیر تعدیل کننده هزینه اهرم مالی بر رابطه بین میزان استفاده از اهرم مالی و اجتناب مالیاتی معنادار می‌باشد.

غیور و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت سود با نقش تعدیل گری بیش اطمینانی مدیریت؛ رویکرد مدل سازی معادلات ساختاری پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد، ویژگی های کمیته حسابرسی با کیفیت سود رابطه منفی دارد ولی این ارتباط از نظر آماری معنادار نمی باشد. همچنین بیش اطمینانی مدیریت تاثیر معناداری بر رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت سود ندارد.

اسماعیل زاده آملی (۱۴۰۰) رابطه بین رقابت بازار محصول و اجتناب مالیاتی شرکت ها: نقش سودآوری و حاکمیت شرکتی را مورد بررسی قرار داد. نتایج بدست آمده از فرضیات نشان داد که بین رقابت بازار محصول و اجتناب مالیاتی شرکت ها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بعلاوه اینکه نتایج بیانگر اثر مثبت سودآوری شرکت و حاکمیت شرکتی بر رابطه بین رقابت بازار محصول و اجتناب مالیاتی شرکت ها بوده است.

صغیری و همکاران (۱۴۰۰) تاثیر ویژگی های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق نشان داد ویژگیهای هیئت مدیره (اندازه هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره و تعداد جلسات هیئت مدیره) و ویژگی های کمیته حسابرسی (اندازه کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی) تاثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای اطلاعات دارند. نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان داد اهرم مالی و ریسک سیستماتیک تاثیر معکوس و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند و اندازه شرکت و فرصتهای رشد تاثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند.

صیادی (۱۳۹۹) به بررسی مالکیت نهادی پیش بینی اطمینانی مدیران در بورس اوراق بهادار پرداخت. یافته این پژوهش از طریق رگرسیون به روش اینتر و با نرم افزار آماری اس پی اس انجام شده است و به طور کلی نشان می دهد که بین مالکیت نهادی پیش بینی اطمینانی مدیران در بورس اوراق بهادار رابطه معنا دار وجود دارد.

جلالی و همکاران (۱۳۹۹)، به بررسی ارتباط بین عدم اطمینان محیطی، مالکیت نهادی و اجتناب مالیاتی پرداختند. بدین منظور با استفاده از داده های مربوط به ۱۰۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۹۵-۱۳۸۹، شاخص عدم اطمینان محیطی و مالکیت نهادی محاسبه و تاثیر آن ها بر اجتناب مالیاتی مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور، برای سنجش اجتناب مالیاتی از سنجش نرخ مؤثر مالیاتی نقدی بلندمدت استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها از الگوی رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده است. شواهد و نتایج تجربی پژوهش نشان داد که عدم اطمینان محیطی دارای تاثیر مستقیم و معناداری بر اجتناب مالیاتی و متغیر مالکیت نهادی دارای تاثیر منفی بر اجتناب مالیاتی می باشد.

اما و همکاران^۱ (۲۰۲۱)، به بررسی تاثیر بیش اطمینانی مدیران بر اجتناب مالیاتی با توجه به نقش تعدیلی کمیته حسابرسی با استفاده از شرکت های اسپانیایی و نمونه مشتمل بر ۱۳۰۳ مشاهدات سال شرکت از دوره ۲۰۰۸-۲۰۱۷، انجام دادند. یافته ها نشان دادند که بیش اطمینانی مدیران ارتباط مثبتی با اجتناب مالیاتی دارد. همچنین در دیگر نتایج یافته ها مشاهده شد که کمیته حسابرسی تاثیر معکوسی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی دارد.

شیاومی هان و همکاران^۲ (۲۰۲۱)، به بررسی تاثیر اجتناب مالیاتی شرکت های چینی بر سطح دستمزد کارکنان و شکاف داخلی دستمزد بین مدیران اجرایی و کارکنان عادی بر اساس دیدگاه توزیع حقوق پرداختند. نتایج نشان داد که اجتناب مالیاتی شرکت ها می تواند به طور قابل توجهی میانگین سطح دستمزد همه کارکنان را بهبود بخشد، اما منفعت «شامل» بر پاداش کارکنان ناشی از اجتناب مالیاتی به طور مساوی توزیع نشده است. بیشتر از افزایش دستمزدها به مدیریت ارشد تخصیص داده می شود و شکاف دستمزد مدیران و کارکنان عادی را بیشتر می کند.

¹ Emma García-Meca et al.

² Xiaomei Han, Jie Wang, Hanxiu Cheng

سالم و سینا^۱ (۲۰۲۱) در بررسی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی: یک تحلیل تجربی با در نظر گرفتن تخصص صنعت، تخصص حقوقی و تنوع جنسیتی در کشور اردن با استفاده از ۱۰۳۵ مشاهدات (سال-شرکت) و با استفاده از دو شاخص برای ثبت کیفیت حسابرسی، و استفاده از روش‌های برآورد مختلف، اهمیت تخصص صنعت کمیته حسابرسی را در تضمین کیفیت حسابرسی بالا برجسته می‌کند. اما تخصص حقوقی کمیته حسابرسی و تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی تأثیر قابل توجهی بر کیفیت حسابرسی ندارد.

طبوربی و همکاران^۲ (۲۰۲۰) پژوهشی را با عنوان بررسی هزینه تحقیق و توسعه و عملکرد آتی شرکت با تأکید بر نقش بیش اطمینانی و مالکیت دولتی در طی سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۰۷ در ویتنام انجام دادند. نتایج تحقیق آن‌ها بیانگر این مطلب بود که هزینه تحقیق و توسعه بر عملکرد آتی شرکت تأثیر می‌گذارد. همچنین آن‌ها به این نتیجه رسیدند که بیش اطمینانی و مالکیت دولتی بر عملکرد آتی شرکت تأثیر مثبت و معناداری دارد.

سویانس و همکاران^۳ (۲۰۲۰) پژوهشی را با عنوان بررسی رابطه بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت در استرالیا در فاصله زمانی ۲۰۱۵-۲۰۱۱ با استفاده از رگرسیون حداقل مربعات و داده‌های ترکیبی به بررسی رابطه بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت پرداختند. آن‌ها در مطالعات انجام شده خود به این نتیجه رسیدند بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

لای و همکاران^۴ (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر اعتماد به نفس بیش از حد مدیر و کارایی سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی را مورد بررسی قرار دادند که یافته‌های آنان نشان داد که شرکت‌های دارای مدیرعامل با اعتماد به نفس بالا، کارایی سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی کمتری دارند.

واتس و تیت^۵ (۲۰۱۹) پژوهشی را با عنوان بررسی رابطه بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت در ۱۲۴ شرکت در طی سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۲ در ژاپن با استفاده از مدل رگرسیونی چند متغیره به بررسی رابطه بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت پرداختند. نتایج حاصل از تحقیق آنان حاکی از این بود که بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

آمیدو و همکاران^۶ (۲۰۱۹) به بررسی تأثیر قیمت‌گذاری انتقالی و مدیریت سود بر اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس غنا پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند که تقریباً همه شرکت‌های موجود در نمونه استراتژی‌های قیمت‌گذاری انتقالی و مدیریت سود را به منظور اجتناب از پرداخت مالیات طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۵ به کار می‌برند. همچنین نتایج بیانگر این است که حساسیت اجتناب از پرداخت مالیات به قیمت‌گذاری انتقالی با افزایش مدیریت سود کاهش می‌یابد.

هوانگ و ژانگ^۷ (۲۰۱۹) تأثیر تخصص مالی مدیران عامل بر اجتناب مالیاتی را بین سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۳ و نمونه مشتمل بر ۱۵۰۰ شرکت را با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها دریافتند که شرکت‌های دارای مدیران عامل متخصص مالی، اجتناب مالیاتی بیشتری نسبت به سایر شرکت‌ها دارند.

الموسالی و همکاران^۸ (۲۰۱۹) پژوهشی را با عنوان، ساختار مالکیت و کمیته حسابرسی، کشورهای حوزه خلیج فارس، با استفاده از ۱۱۹ شرکت به روش رگرسیون حداقل مربعات معمولی با داده‌های تلفیقی مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی

¹ Salem Alhababsah, Sina Yekini

² Tebourbi & et al.

³ Swans et al

⁴ Lai et al

⁵ watts & titee

⁶ Amidu

⁷ Huang, H., & Zhang, W.

⁸ Al-Musali et al

از آن است که مالکیت نهادی، مالکیت خانوادگی و مالکیت دولتی بر کمیته حسابرسی تأثیر مثبت دارد و به عنوان مکمل کمیته حسابرسی عمل می کنند.

فرضیه پژوهش

فرضیه اصلی اول: بیش اطمینانی مدیران بر اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری دارد.
فرضیه اصلی دوم: کمیته حسابرسی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری دارد.

روش پژوهش

پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون تعیین می نماید. علاوه بر این در حوزه مطالعات پس رویدادی قرار می گیرد و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر اطلاعات واقعی است که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل تعمیم خواهد بود. برای جمع آوری داده های متغیرهای پژوهش از صورت های مالی شرکت ها و از منابع مختلفی همچون نرم افزار ره آورد نوین و سایت اینترنتی متعلق به مرکز مدیریت پژوهش و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایت کدال استفاده شده است. قلمرو زمانی این پژوهش از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹ است.

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد و نمونه آماری شامل شرکت های است که مجموعه شرایط زیر را داشته باشد:

- شرکت های که قبل از سال ۱۳۹۴ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۹۹ نیز در لیست بورس باشند.
- شرکت های که سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
- شرکت های که در طی دوره مورد بررسی (۱۳۹۴-۱۳۹۹) تغییر سال مالی نداشته باشند.
- شرکت های که داده های آنها برای انجام این پژوهش مورد نیاز است، در دسترس باشد.

مدل تحقیق

مدل آماری برای بررسی فرضیه اول:

$$\text{Tax avoidance}_{it} = \alpha_0 + \beta_1 \text{overcon} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{BM} + \beta_4 \text{LEV} + \beta_5 \text{Loss} + \beta_6 \text{CF} + \varepsilon$$

مدل آماری برای بررسی فرضیه دوم:

$$\begin{aligned} \text{Tax avoidance}_{it} &= \alpha_0 + \beta_1 \text{overcon} + \beta_2 \text{Exp Committee} + \beta_3 (\text{overcon} \times \text{Exp Committee}) \\ &+ \beta_4 \text{Size} + \beta_5 \text{BM} + \beta_6 \text{LEV} + \beta_7 \text{Loss} + \beta_8 \text{CF} + \varepsilon \end{aligned}$$

متغیر مستقل: بیش اطمینانی (overcon):

تصمیم‌های سرمایه‌گذاری شرکت، حاوی اطلاعاتی درباره میزان اطمینان بیش از حد مدیریتی است. به منظور اندازه‌گیری این متغیر می‌توان از دو مولفه پیش‌بینی جانبداری مدیران و مازاد سرمایه‌گذاری استفاده نمود. در این پژوهش مطابق با پژوهش احمد و دوئلمن (۲۰۱۳) برای اندازه‌گیری اطمینان بیش از حد مدیریتی از «مازاد سرمایه‌گذاری» استفاده شده است. بدین منظور ابتدا مدل رگرسیونی زیر به صورت مقطعی برآورد می‌شود و پس از آن در هر سال باقیمانده محاسبه خواهد شد. چنانچه باقیمانده مدل زیر برای شرکتی بزرگ‌تر از صفر باشد؛ به این معناست که در آن شرکت بیش از حد سرمایه‌گذاری شده است که بدین‌منظور اگر باقیمانده مدل زیر در سال بررسی، بزرگ‌تر از صفر باشد؛ برابر با یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته خواهد شد (جهانشاهی، ۱۳۹۷).

$$ASSET_{it} * GR_{it} = \beta_0 + \beta_1 SALES_{it} * GR_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته: اجتناب مالیاتی

برای سنجش اجتناب مالیاتی (Tax avoidance) مطابق با پژوهش کارومن^۱ (۲۰۱۸) از رابطه زیر استفاده می‌شود

$$\text{نرخ مؤثر مالیاتی} = \frac{\text{هزینه مالیات}}{\text{سود قبل از مالیات}}$$

از آنجاکه هر چه نرخ مؤثر مالیاتی شرکت کمتر باشد، میزان اجتناب مالیاتی آن شرکت بیشتر است، لذا نرخ‌های مالیاتی محاسبه‌شده، در عدد منفی یک (-۱) ضرب می‌شود.

متغیر تعدیلی: کمیته حسابرسی (Exp Committee):

مطابق با پژوهش روستایی و همکاران (۱۳۹۹) برای اندازه‌گیری متغیر کمیته حسابرسی از معیار تخصص مالی کمیته حسابرسی استفاده می‌شود به این صورت که اگر کمیته حسابرسی شرکتی دارای تخصص مالی باشد (اکثر اعضای تیم متخصص باشند) یک در غیر این صورت صفر.

متغیرهای کنترلی

Size_{it}: لگاریتم طبیعی ارزش بازار شرکت در پایان سال مالی به عنوان معیار اندازه شرکت.

BM_{it}: نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار شرکت.

Leverage_{it}: اهرم مالی شرکت i در سال t که از تقسیم بدهی بر ارزش دفتری دارایی‌ها، محاسبه می‌گردد.

Loss_{it}: زیان شرکت است که اگر شرکتی در سال جاری زیان داشته باشد یک در غیر این صورت صفر می‌گیرد.

CF_{it}: از نسبت جریان نقد عملیاتی بر کل دارایی‌ها به دست می‌آید.

¹ Kovermann

یافته ها

آمار توصیفی متغیرها

جدول (۱): شاخص های توصیفی متغیرها

پنل الف:		متغیرهای پیوسته		
انحراف معیار	کمترین	بیشترین	میانگین	میانگین
۰.۱۱	-۰.۲۴	۰.۹۱	۰.۱۰	۰.۱۰
۰.۳۶	-۰.۸۸	۱.۷۰	-۰.۱۰	-۰.۰۲
۱.۷۷	۱۱.۹۰	۲۰.۸۰	۱۵.۳۲	۱۵.۴۹
۰.۲۳	۰.۰۳	۱.۴۸	۰.۵۷	۰.۵۸
۰.۱۴	-۰.۴۶	۰.۷۳	۰.۰۹	۰.۱۱
۰.۲۴	-۰.۷۴	۰.۹۵	۰.۱۹	۰.۲۴
پنل ب:				
متغیرهای گسسته				نام متغیر
درصد	فراوانی	نوع طبقه	کمیت حسابرسی	
۲۳/۲۲٪	۲۰۹	۰		
۷۶/۷۸٪	۶۹۱	۱		
۸۵/۱۱٪	۷۶۶	۰		
متغیرهای گسسته				زیان شرکت
۱۴/۸۹٪	۱۳۴	۱		

با نگاهی به جدول (۱) می توان دریافت که میانگین و میانه عمده متغیرها فاصله چندانی باهم ندارند و هر چه مقدار میانگین یک متغیر به میانه ی آن نزدیک باشد، میانگین متغیرهای اجتناب مالیاتی، بیش اطمینانی مدیران، اندازه شرکت، اهرم مالی، جریان نقد عملیاتی و ارزش دفتری به بازار برابر است با (۰.۱۰، -۰.۰۲، ۱۵.۴۹، ۰.۵۸، ۰.۱۱، ۰.۲۴). که متغیر بیش اطمینانی مدیران با میانگین (-۰.۰۲) کمترین مقدار میانگین و متغیر اندازه شرکت با مقدار میانگین (۱۵.۴۹) بیشترین مقدار میانگین می باشد. با مقایسه انحراف معیار متغیرهای مورد بررسی به این نتیجه می رسیم که متغیر اجتناب مالیاتی با مقدار (۰/۱۱) نسبت به سایر متغیرها دارای کمترین پراکندگی است و متغیر اندازه شرکت با مقدار (۱/۷۷) دارای بیشترین پراکندگی است و این بدان معناست که این متغیر نوسان های شدیدتری دارد است. با توجه به پنل ب نیز نتایج نشان می دهد درصد فراوانی متغیر کمیت حسابرسی ۷۶/۷۸٪ می باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۷۶/۷۸٪ یعنی حدود ۶۹۱ شرکت های مورد بررسی دارای کمیت حسابرسی دارای تخصص مالی هستند. علاوه بر این درصد فراوانی متغیر زیان شرکت ۱۴/۸۹٪ می باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۱۴/۸۹٪ یعنی حدود ۱۳۴ شرکت مورد بررسی دارای زیان هستند.

آزمون مانایی

مانایی یا نامایی تأثیر اساسی بر توزیع آن متغیر و همچنین بر مدل مورد مطالعه داشته باشد. اجرای مدل رگرسیون با متغیرها و سری های غیر مانا ممکن است نتایج کاذب ارائه کند. برای شناسایی مانایی متغیرها معمولاً از آزمون ریشه ی واحد^۱ استفاده می شود. مهم ترین آزمون هایی که در ساختار داده های ترکیبی برای مانایی متغیرها به کار می رود شامل آزمون

¹ Unit Root Test

لوین، لین و چیو^۱ و آزمون ایم، پسران و شین^۲ است؛ که در پژوهش حاضر از آزمون لوین، لین و چیو برای بررسی مانایی متغیرها استفاده شده است. نتایج آزمون انجام شده در ارتباط با مانایی متغیرهای تحقیق در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): خلاصه نتایج آزمون ریشه‌ی واحد-آزمون لوین، لین و چیو

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
اجتناب مالیاتی	-۳۹/۷۷	۰/۰۰۰۰	مانا
بیش اطمینانی مدیران	-۱۸/۷۸	۰/۰۰۰۰	مانا
کمیت حسابرسی	-۴/۰۶	۰/۰۰۰۰	مانا
اندازه شرکت	-۳۹/۲۵	۰/۰۰۰۰	مانا (مرتبه اول)
اهرم مالی	-۸/۹۰	۰/۰۰۰۰	مانا
جریان نقد عملیاتی	-۱۳/۱۹	۰/۰۰۰۰	مانا
ارزش دفتری به بازار	-۱۴/۶۷	۰/۰۰۰۰	مانا
زیان شرکت	-۵/۶۲	۰/۰۰۰۰	مانا

با توجه به نتایج ۲ می‌توان گفت از آنجایی که احتمال‌های محاسبه شده در آزمون لوین لین و چیو کوچکتر از ۰/۰۵ است در نتیجه فرضیه صفر که مبنی بر وجود ریشه واحد برای متغیرها پذیرفته نمی‌شود و تمامی متغیرها مانا هستند.

آزمون ناهمسانی واریانس

بررسی نتایج حاصل از آزمون ناهمسانی واریانس که با آزمون وایت انجام شد، نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری مقدار آماره، برای مدل تحقیق در سطح خطای کمتر از ۵ درصد، کوچک‌تر از ۰/۰۵ و معنی‌دار است، به عبارت دیگر فرضیه H_0 مبنی بر همسانی واریانس جملات خطا رد می‌شود، یعنی جملات خطا از واریانس همسانی برخوردار نمی‌باشند (جدول ۳).

جدول (۳): آزمون همسانی واریانس

آزمون وایت	مقدار آماره	سطح معنی‌داری	نتیجه
مدل اول	۲/۰۸	۰/۰۰۱۲	همسانی واریانس
مدل دوم	۱/۶۶	۰/۰۰۷۴	همسانی واریانس

برای تخمین الگوهای اقتصادی، روش‌های متفاوتی وجود دارد. با لحاظ کردن فروض کلاسیک، روش حداقل مربعات معمولی (OLS) بر اساس قضیه گاوس-مارکف بهترین تخمین زننده خطی بدون تورش است؛ اما در صورت وجود ناهمسانی واریانس دیگر روش حداقل مربعات معمولی (OLS) روش مناسبی برای تخمین نیست که از این رو با وزن دادن (Cross-section weights) به رفع آن پرداخته و مدل مناسب برای تخمین آزمون فرضیه‌ها روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) خواهد بود؛

آزمون هم خطی

برای بررسی هم خطی در این تحقیق از معیار عامل تورم واریانس^۳ استفاده شده است.

جدول (۴): بررسی هم خطی

متغیر	مدل اول	مدل دوم
	عامل تورم واریانس (VIF)	عامل تورم واریانس (VIF)

¹ Levin, Lin and Chu

² Im, Pesaran and Shin

³ VIF

۳/۸۷۴۴۶۴	۱/۱۲۳۰۴۹	بیش اطمینانی مدیران
۱/۰۱۰۱۸۵	-	کمیته حسابرسی
۱/۷۸۳۵۱۹	-	کمیته حسابرسی*بیش اطمینانی مدیران
۱/۲۷۵۶۸۵	۱/۲۷۵۳۷۸	ارزش دفتری به بازار
۱/۰۹۹۸۳۶	۱/۰۹۹۰۲۷	جریان نقد عملیاتی
۱/۴۸۹۲۴۰	۱/۴۸۵۹۳۳	اهرم مالی
۱/۲۸۱۴۵۲	۱/۲۷۹۵۸۲	زیان شرکت
۱/۲۵۹۱۶۸	۱/۲۵۶۵۸۰	اندازه شرکت

نتایج نشان می‌دهد که مقادیر عامل تورم واریانس برای هریک از متغیرهای توضیحی مدل تحقیق ارائه شده کمتر از ۱۰ می‌باشند؛ بنابراین مشکل هم خطی در مدل وجود ندارد.

انتخاب الگوی مناسب برای مدل رگرسیون

در استفاده از داده‌های ترکیبی از مدل‌های مختلفی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود. این مدل‌ها شامل روش‌هایی مانند مدل اثر ثابت، مدل اثر تصادفی، مدل رگرسیون به ظاهر نامرتبط و مدل داده‌های تلفیقی است. همچنین، آزمون‌هایی برای تعیین نوع مدل متناسب با داده‌های تحقیق، مانند آزمون چاو (F)، هاسمن و بروش پاگان وجود دارد. برای انتخاب روش مناسب برای تخمین مدل‌های مزبور در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی، از آزمون F مقید (چاو) استفاده شده است؛ که خروجی آزمون در جدول ۵ نشان داده شده است. فرض‌های مربوط به آزمون چاو به شرح زیر است:

فرضیه صفر (H_0): همه‌ی عرض از مبدأها در مدل باهم برابرند (ساختار Pool).

فرضیه مقابل (H_1): حداقل یکی از عرض از مبدأها با بقیه متفاوت است (ساختار Panel).

جدول (۵): نتایج آزمون چاو (F مقید) در بررسی مدل فرضیات تحقیق

مدل	آماره F	p-value	نتیجه آزمون چاو	نوع آزمون
مدل اول	۴۶/۰۱	۰/۰۰۰۰	H_0 رد می‌شود	داده‌های ترکیبی Panel date
مدل دوم	۴۲/۲۵	۰/۰۰۰۰	H_0 رد می‌شود	داده‌های ترکیبی Panel date

نتایج خروجی آزمون F نشان می‌دهد فرضیه صفر مدل رد شده چون سطح معناداری کمتر از ۵ درصد به دست آمده و از میان طرح پنل یا رگرسیون تجمیع شده (تلفیقی) و پنل انتخاب می‌شود. همچنین برای انتخاب اثرات ثابت و اثرات تصادفی مدل از آزمون هاسمن استفاده شد. در صورتی سطح معناداری آزمون هاسمن بیشتر از ۵ درصد باشد مدل اثرات تصادفی و در صورتی که سطح معناداری آزمون هاسمن کمتر از ۵ درصد باشد مدل اثرات ثابت انتخاب می‌شود؛ خروجی آزمون هاسمن به شرح جدول ۶ می‌باشد.

جدول (۶): نتایج آزمون هاسمن در بررسی مدل فرضیات تحقیق

آزمون هاسمن	آماره	p-value	نتیجه آزمون هاسمن	نوع آزمون
مدل اول	۳۱/۰۶	۰/۰۰۰۰	H_0 رد می‌شود	اثرات ثابت
مدل دوم	۳۱/۳۹	۰/۰۰۰۱	H_0 رد می‌شود	اثرات ثابت

بررسی آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بیش اطمینانی مدیران بر اجتناب مالیاتی تاثیر معناداری دارد.

مدل: معادله رگرسیون مورد تخمین در این تحقیق به صورت زیر می باشد:

$$\text{Tax avoidance}_{it} = \alpha_0 + \beta_1 \text{overcon} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{BM} + \beta_4 \text{LEV} + \beta_5 \text{Loss} + \beta_6 \text{CF} + \varepsilon$$

جدول (۷): نتایج تخمین فرضیه اول تحقیق

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
بیش اطمینانی مدیران	۱.۱۷۷۰۶۴	۰.۳۹۳۱۵۰	۲.۹۹۳۹۳۴	۰.۰۰۳۱
ارزش دفتری به بازار	-۰.۰۰۳۲۰۴	۰.۰۰۷۹۹۵	-۰.۴۰۰۷۶۰	۰.۶۸۸۷
جریان نقد عملیاتی	۰.۰۰۴۱۲۱	۰.۰۰۷۶۱۲	۰.۵۴۱۳۲۹	۰.۵۸۸۴
اهرم مالی	۰.۰۳۲۵۵۳	۰.۰۱۱۲۵۴	۲.۸۹۲۴۸۳	۰.۰۰۳۹
زیان شرکت	-۰.۰۹۲۵۷۶	۰.۰۰۷۱۲۹	-۱۲.۹۸۵۶۶	۰.۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰.۰۰۲۲۶۳	۰.۰۰۱۲۶۶	۱.۷۸۸۶۰۰	۰.۰۷۴۱
عرض از میدا	۰.۰۶۳۷۷۵	۰.۰۲۵۰۷۹	۲.۵۴۲۹۱۱	۰.۰۱۱۲
سایر آماره‌های اطلاعاتی				
ضریب تعیین	۰/۹۱			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۸۹			
آماره F	۵۱/۲۹			
سطح معناداری F	۰/۰۰			
دوربین واتسون	۱/۹۱			

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به این که سطح معناداری آماره F از ۵ درصد کوچکتر است (۰/۰۰) لذا مدل معنی دار بوده و فرضیه H₁ آزمون F در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰/۹۱ درصد متغیر اجتناب مالیاتی توسط متغیرهای توضیحی تبیین می گردد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۸۹ درصد به دست آمده است.

علاوه بر این به منظور بررسی همبستگی جملات خطا باید به میزان آماره دوربین واتسون توجه نمود چون مقدار آن ۱/۹۱ بین بازه قابل قبول قرار دارد فرض همبستگی جملات خطا رد می شود.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر بیش اطمینانی مدیران با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با اجتناب مالیاتی شرکت است لذا فرضیه اول تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود. از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت پس رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت مستقیم است. همچنین متغیرهای کنترلی نسبت جریان نقد عملیاتی، ارزش دفتری به ارزش بازار و اندازه شرکت با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با اجتناب مالیاتی شرکت ندارند. اما اهرم مالی و زیان شرکت با توجه به سطح معناداری کوچکتر از ۵ درصد رابطه معناداری با اجتناب مالیاتی شرکت دارد.

فرضیه دوم: کمیته حسابرسی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی تاثیر معناداری دارد.

مدل: معادله رگرسیون مورد تخمین در این تحقیق به صورت زیر می باشد:

$$\begin{aligned} \text{Tax avoidance}_{it} &= \alpha_0 + \beta_1 \text{overcon} + \beta_2 \text{Exp Committee} + \beta_3 (\text{overcon} \times \text{Exp Committee}) \\ &+ \beta_4 \text{Size} + \beta_5 \text{BM} + \beta_6 \text{LEV} + \beta_7 \text{Loss} + \beta_8 \text{CF} + \varepsilon \end{aligned}$$

جدول (۸): نتایج تخمین فرضیه دوم تحقیق

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
بیش اطمینانی مدیران	۱.۱۹۹۷۱۶	۰.۱۰۳۰۸۶	۱۱.۶۳۸۰۱	۰.۰۰۰۰
کمیته حسابرسی	-۶.۰۰۱۹۵۶	۰.۹۰۳۲۲۲	-۶.۶۴۵۰۵۴	۰.۰۰۰۰
کمیته حسابرسی*بیش اطمینانی مدیران	-۰.۰۷۹۲۰۰	۰.۰۳۶۴۳۰	-۲.۱۷۴۰۱۸	۰.۰۳۰۲
ارزش دفتری به بازار	-۰.۰۰۵۳۳۲	۰.۰۰۸۱۰۴	-۰.۶۵۷۸۷۶	۰.۵۱۰۸
جریان نقد عملیاتی	۰.۰۰۲۵۶۸	۰.۰۰۷۶۳۸	۰.۳۳۶۲۱۸	۰.۷۳۶۸
اهرم مالی	۰.۰۳۰۲۸۳	۰.۰۱۱۵۰۹	۲.۶۳۱۲۱۳	۰.۰۰۸۷
زیان شرکت	-۰.۰۹۱۳۲۵	۰.۰۰۷۱۷۰	-۱۲.۷۳۶۳۶	۰.۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰.۰۰۲۱۳۳	۰.۰۰۱۲۹۳	۱.۶۴۹۱۴۹	۰.۰۹۹۵
عرض از مبدا	۰.۰۶۲۹۶۵	۰.۰۲۵۵۲۷	۲.۴۶۶۶۳۶	۰.۰۱۳۹
سایر آماره‌های اطلاعاتی				
ضریب تعیین	۰/۹۱			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۰			
آماره F	۵۴/۳۳			
سطح معناداری F	۰/۰۰			
دوربین واتسون	۱/۹۱			

در بررسی معنی‌دار بودن کل مدل با توجه به این که سطح معناداری آماره F از ۵ درصد کوچک‌تر است (۰/۰۰) لذا مدل معنی‌دار بوده و فرضیه H₁ آزمون F در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰/۹۱ درصد متغیر اجتناب مالیاتی توسط متغیرهای توضیحی تبیین می‌گردد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۹۰ درصد به دست آمده است. علاوه بر این به‌منظور بررسی همبستگی جملات خطا باید به میزان آماره دوربین واتسون توجه نمود چون مقدار آن ۱/۹۱ بین بازه قابل قبول قرار دارد فرض همبستگی جملات خطا رد می‌شود. با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر تعاملی کمیته حسابرسی*بیش اطمینانی مدیران با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان‌دهنده رابطه معنادار با اجتناب مالیاتی شرکت است لذا فرضیه دوم تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. از آنجایی که ضریب این متغیر منفی پس کمیته حسابرسی رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی به صورت معکوس تعدیل می‌کند. همچنین متغیرهای کنترلی نسبت جریان نقد عملیاتی، ارزش دفتری به بازار و اندازه شرکت با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با اجتناب مالیاتی شرکت ندارند. اما اهرم مالی و زیان شرکت با توجه به سطح معناداری کوچکتر از ۵ درصد رابطه معناداری با اجتناب مالیاتی شرکت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

اجتناب مالیاتی می‌تواند تحت تأثیر عوامل خاص شرکت (به عنوان مثال، مالکیت سهام، مالکیت خانوادگی، کیفیت حاکمیت شرکتی) قرار گیرد. از این رو، بررسی عوامل دیگری که می‌تواند بر تصمیمات اجتناب مالیاتی تأثیر بگذارد و تأثیر بیش

اطمینانی مدیران را در این رابطه تعدیل کند، ضروری است. کمیته حسابرسی از اجزای ارکان راهبری بنگاه تلقی می‌شود و شرکت‌ها و سهامداران برای نظارت دقیق‌تر بر زمینه‌هایی همچون ریسک، جلوگیری از ائتلاف منابع شرکت، صحت گزارشگری مالی و رعایت الزامات قانونی و مقرراتی، بر قضاوت اعضای کمیته حسابرسی اتکا می‌کنند. با توجه به اینکه در تحقیق حاضر تأثیر بیش اطمینانی مدیران را بر اجتناب مالیاتی بررسی می‌کنیم، ارزیابی کمیته حسابرسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا کمیته حسابرسی مسئول بازنگری صورت‌های مالی هستند. آنها دارای اختیارات صریح برای دسترسی به اطلاعات مالی و بحث در مورد هر جنبه‌ای که در این اظهارات منعکس شده است با حسابرسان دارند. علاوه بر این، همانطور که کوانگ^۱ (۲۰۲۱) بیان می‌کند، کمیته‌های حسابرسی به گونه‌ای طراحی شده‌اند که به طور مستقل عمل کنند و تضادهای بین مدیران و مدیران خارجی در مورد اطلاعات مالی و انتخاب‌های روش‌های حسابداری را حل و فصل کنند. آنها برای تأمین مدیریت نظارتی برای محافظت و حفاظت از ثروت سهامداران طراحی شده‌اند و قادر به محدود کردن و جلوگیری از تصمیمات مدیریتی اختیاری هستند. کارایی این کمیته کیفیت فرآیند حسابرسی را با نظارت بر انتخاب‌های حسابداری اصلی تضمین می‌کند و در نتیجه رفتارهای اختیاری مانند مدیریت سود یا تقلب را کاهش می‌دهد. علاوه بر این، محققین تشخیص می‌دهند که کمیته‌های حسابرسی نقش مهمی در اجتناب، یا حداقل محدود کردن، رسوایی‌های حسابداری و رفتار مدیریت اختیاری داشته‌اند. همچنین اهمیت اثربخشی کمیته حسابرسی بر برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت را به دلیل نقش نظارتی که ایفا می‌کنند، برجسته می‌کند. با توجه به مطالب فوق، این تحقیق به دنبال بررسی این موضوع است که آیا کمیته حسابرسی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی تأثیر دارد؟ که با استفاده از ۱۵۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹ و همچنین با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره انجام پذیرفت. نتایج یافته‌های ما نشان داد که با توجه به سطح معناداری متغیر بیش اطمینانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با اجتناب مالیاتی دارد و این رابطه به صورت مستقیم است یعنی به عبارتی با افزایش بیش اطمینانی مدیران، اجتناب مالیاتی شرکت نیز افزایش پیدا می‌کند که نتایج یافته‌های ما با نتایج یافته‌های اما و همکاران (۲۰۲۱) همسو است. همچنین در دیگر یافته‌های تحقیق مشاهده شد که کمیته حسابرسی (تخصص مالی کمیته حسابرسی) بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت تأثیر معناداری دارد و این تأثیر به صورت معکوس است یعنی هرچه قدر کمیته حسابرسی از اعضای متخصص مالی بیشتری استفاده کند رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت کاهش پیدا می‌کند. از این سو نتایج یافته‌های ما با نتایج یافته‌های اما و همکاران (۲۰۲۱) همسو است. با توجه به یافته‌های تحقیق مشاهده که بیش اطمینانی مدیران بر اجتناب مالیاتی شرکت تأثیر معنادار و مستقیمی دارند. همچنین در دیگر یافته‌های تحقیق مشاهده شد که کمیته حسابرسی (تخصص مالی اعضا کمیته حسابرسی) بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اجتناب مالیاتی شرکت تأثیر معنادار و معکوسی دارند این یافته‌ها نشان داد که مدیرانی که دارای بیش اطمینانی هستند، با افزایش اجتناب مالیاتی، مستعد درگیر شدن در استراتژی‌های مالیاتی تهاجمی هستند. اما کمیته حسابرسی نقش نظارتی ایفا می‌کند که راهبردهای اجتناب مالیاتی مورد استفاده این مدیران عامل را محدود می‌کند. کمیته‌های حسابرسی متخصص‌تر و متنوع‌تر، ابزارهای حاکمیتی هستند که قادر به نظارت بر تصمیمات مدیریتی و محدود کردن اثر تهاجم مالیاتی ترویج شده توسط مدیران دارای بیش اطمینانی هستند. این یافته‌ها می‌تواند به ادبیات قبلی در مورد پیامدهای زیانبار بیش اطمینانی مدیران، با تمرکز بر اجتناب مالیاتی به عنوان تقلب مالی کمک می‌کند (به عنوان مثال، آمرنیک و کریگ، ۲۰۱۰؛ ریجسنیلت و کاماندار، ۲۰۱۳).

¹. Quang Khai Nguyen

منابع

- ✓ ابراهیمی، مجید، (۱۳۹۸)، بررسی رابطه بین مالکیت دولتی و عملکرد آتی شرکت، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۳، شماره ۱۱، صص ۴۴-۵۶.
- ✓ اسماعیل زاده آملی، مریم، (۱۴۰۰)، بررسی رابطه بین رقابت بازار محصول و اجتناب مالیاتی شرکت ها: نقش سودآوری و حاکمیت شرکتی، چهارمین همایش بین المللی دانش و فناوری هزاره سوم اقتصاد، مدیریت و حسابداری ایران، تهران.
- ✓ تجویدی، الناز، قائم پناه، محسن، (۱۴۰۰)، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود، تحقیقات حسابداری و حسابرس، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱۵۵-۱۷۴.
- ✓ جامعی، رضا، رستمیان، آزاده، (۱۳۹۵)، تاثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی های سود پیش بینی شده. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۸، شماره ۹۲، صص ۱-۱۱.
- ✓ جلالی، فاطمه، هشی، عباس، دانشی، وحید و کامرانی، هدی، (۱۳۹۹)، بررسی ارتباط بین عدم اطمینان محیطی، مالکیت نهادی و اجتناب مالیاتی، نشریه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۶، صص ۱۳۳-۱۴۶.
- ✓ خراشادی، محمد، مرادی، محمدعلی، پایان، علی، (۱۳۹۹)، اثربخشی کمیته حسابرسی و ضعف در کنترل‌های داخلی: آیا جنسیت اعضای کمیته حسابرسی اهمیت دارد؟ دانش حسابرسی، دوره ۲۰، شماره ۷۹، صص ۲۱۹-۲۴۰.
- ✓ رجایی زاده هرنندی، احسان، مومنی، مرضیه، عرب خراسانی، مسعود، (۱۴۰۰)، بررسی تاثیر بیش اطمینانی مدیریت بر کارایی سرمایه گذاری در نیروی انسانی، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۳۸، صص ۲۰-۳۴.
- ✓ رویایی، رضوانعلی، ابراهیمی، محمد، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق، فصلنامه حسابداری مالی، شماره ۲۵، صص ۷۱-۸۸.
- ✓ ستایش، محمد رضا، کاظم نژاد، احمدرضا، (۱۳۹۰)، بررسی تاثیر کیفیت افشا بر نقدشوندگی سهام و هزینه سرمایه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله پژوهش های حسابداری مالی، دوره ۳، شماره ۳، صص ۵۵-۷۴.
- ✓ ستایش، محمد حسین، ابراهیمی، فهیمه، (۱۴۰۰)، رابطه جانشینی میزان استفاده از اهرم مالی در ساختار سرمایه و اجتناب مالیاتی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۵۳-۷۲.
- ✓ سلطانی، سعید، بهرامی، مرتضی، ملکی، داوود، (۱۳۹۷)، بررسی رابطه بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت، پیشرفت های حسابداری، شماره ۲، صص ۲۲۷-۲۴۹.
- ✓ شکوهی منش، فاطمه، (۱۴۰۰)، تاثیر شفافیت اطلاعات بر رابطه بین تجدید ارزیابی صورت های مالی و کمیته حسابرسی، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۴۱، صص ۲۹-۴۷.
- ✓ صالحی، مهدی، اورادی، جواد، سالاری فورگ، زینب، (۱۳۹۵)، تأثیر وجود کمیته حسابرسی و ویژگی های آن بر تأخیر گزارش حسابرسی، مجله دانش حسابداری، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۵۹-۸۳.
- ✓ صغیری، مهدی، هاشمی، مهین، صوفی، حمید، (۱۴۰۰)، تاثیر ویژگی های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین کنفرانس بین المللی چالش ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری، دامغان.
- ✓ صیادی، سجاده، (۱۴۰۰)، بررسی مالکیت نهادی پیش بینی اطمینانی مدیران در بورس اوراق بهادار، ششمین کنفرانس بین المللی مدیریت امور مالی، تجارت، بانک، اقتصاد و حسابداری، تهران.

- ✓ طاحونی، مهدیار، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین بیش اطمینانی و عملکرد آتی شرکت، فصلنامه بررسی های اقتصادی، شماره ۲، صص ۱۰۰-۱۱۴.
- ✓ غیور، فرزاد، منصورفر، غلامرضا، علی اکبرلو، علیرضا، (۱۴۰۰)، بررسی رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت سود با نقش تعدیل گری بیش اطمینانی مدیریت؛ رویکرد مدل سازی معادلات ساختاری، دومین کنفرانس بین المللی چالش ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری، دامغان.
- ✓ فغانی، مهدی، زارعی، حمید، سعیدی گراغانی، مسلم، دارسنج، سکینه، (۱۳۹۸)، تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین نظام حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۹، شماره ۲، صص ۲۱۹-۲۴۶.
- ✓ محمدحسینی، کامران، (۱۴۰۰)، تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب مالیاتی، دومین کنفرانس بین المللی چالش ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری، دامغان.
- ✓ معطوفی، علیرضا، پورداداشی، آریتا، (۱۳۹۸)، بررسی رابطه سهامداران کنترلی و اجتناب مالیاتی با توجه به نقش تعدیلی مالکیت خانوادگی و کمیته حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابرسی، دوره ۱۹، شماره ۷۴، صص ۱۲۷-۱۴۹.
- ✓ مهرانی، ساسان، طاهری، منصور، (۱۳۹۶)، بررسی تاثیر بیش اطمینانی مدیریتی بر خطای پیش بینی سود، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۷، شماره ۲۶، صص ۱۴۷-۱۶۳.
- ✓ Agrawal. K. K. (2007). "Corporate Tax Planning". Vol. 1. Sixth edition. 3-11.
- ✓ Al-Musali, M.A., Helmi Qeshta, M., Al-Attafi, Abood, M.A., Al-Ebel, M. (2019). Ownership structure and audit committee effectiveness: evidence from top GCC capitalized firms. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*.
- ✓ Amidu, M., Coffie, W., and P. Acquah, (2019), "Transfer Pricing, Earnings Management and Tax Avoidance of Firms in Ghana", *Journal of Financial Crime*, Vol. 26, No.1, PP. 235-259
- ✓ Capalbo, F., Frino, A., Lim, M. Y., Mollica, V., & Palumbo, R. (2018). The impact of CEO narcissism on earnings management. *Abacus*, 54(2), 210-226. <https://doi.org/10.1111/abac.12116>.
- ✓ Chyz, J., Gaertner, F., Kausar, A & Watson, L. (2014). Overconfidence and Aggressive Corporate Tax Policy. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2408236>.
- ✓ Cragun, O. R., Olsen, K. J., & Wright, P. M. (2020). Making CEO narcissism research great: A review and meta-analysis of CEO narcissism. *Journal of Management*, 46(6), 908-936. <https://doi.org/10.1177/0149206319892678>.
- ✓ Dashmakh, K. Abor, M & Ahmed, A. (2018). Managerial overconfidence and accounting conservatism. *Journal of Accounting Research*. 51(1): 1-30.
- ✓ Desai, M. and Dharmapala, D. (2009), "Tax and corporate governance: an economic approach", *Tax and Corporate Governance*, Vol. 3, pp. 13-30.
- ✓ Dothlman, D. (2020). Agency theories determinants of debt levels: Evidence from Ghana. *Review of Accounting and Finance*. 7(2): 183-192.
- ✓ Dyreng, S.D., Hanlon, M., Maydew, E.L., 2008. Long-run CTA. *Account. Rev.* 83 (1), 61-82. <https://doi.org/10.2308/accr.2008.83.1.61>.
- ✓ Emma García-Meca, Maria-Camino Ramón-Llorens, Jennifer Martínez-Ferrero, (2021). Are narcissistic CEOs more tax aggressive? The moderating role of internal audit committees, *Journal of Business Research*, Volume 129, Pages 223-235, ISSN 0148-2963, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.02.043>.
- ✓ Faccio, M., Marchica, & Mura, M. (2016). CEO gender, corporate risk-taking, and the efficiency of capital allocation. *Journal of Corporate Finance*, 39, 193-209. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2016.02.008>.

- ✓ García-Meca, Emma & Ramon Llorens, M Camino & Martínez-Ferrero, Jennifer. (2021). Are narcissistic CEOs more tax aggressive? The moderating role of internal audit committees. *Journal of Business Research*. 129. 10.1016/j.jbusres.2021.02.043.
- ✓ Gupta, S., and K. Newberry. (1997). “Determinants of the variability in corporate effective tax rates: Evidence from longitudinal study”. *Journal of Accounting and Public Policy*, 16 (1): 1–34.
- ✓ Hambrick, D. C. (2007). Upper echelons theory: an update. *Academy of Management Review*, 32(2), 334–343. <https://doi.org/10.5465/AMR.2007.24345254>
- ✓ Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2 and 3), 127–178.
- ✓ Hsieh, Y. T., Chen, T. K., Tseng, Y. J., & Lin, R. C. (2018). Top management team characteristics and accrual-based earnings management. *The International Journal of Accounting*, 53(4), 314–334. <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2018.11.004>.
- ✓ Huang, H., & Zhang, W. (2019). Financial expertise and corporate tax avoidance. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, In Press. DOI: 10.1080/16081625.2019.1566008.
- ✓ Kovermann, J. H. (2018), “Tax Avoidance, Tax Risk and the Cost of Debt in a Bank-dominated Economy”, *Managerial Auditing Journal*, 33(8/9), PP. 683-699.
- ✓ Lai, X. Li, K.C. Chan (2020). CEO overconfidence and labor investment efficiency, *North American Journal of Economics & Finance*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101319>.
- ✓ Lanis, R., & Richardson, G. (2015). Is corporate social responsibility performance associated with tax avoidance? *Journal of Business Ethics*, 127(2015), 439–457. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2052-8>.
- ✓ Quang Khai Nguyen, (2021) Audit committee structure, institutional quality, and bank stability: evidence from ASEAN countries, *Finance Research Letters*, 102369, ISSN 1544-6123, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102369>.
- ✓ Richardson, G., Taylor, G., & Lanis, R. (2013). The impact of board of director oversight characteristics on corporate tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32(3), 68–88. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2013.02.004>.
- ✓ Salem Alhababsah, Alaa Alhaj-Ismail, (2021). Does shared tenure between audit committee chair and engagement partner affect audit outcomes? Evidence from the UK, *The British Accounting Review*, 101067, ISSN 0890-8389, <https://doi.org/10.1016/j.bar.2021.101067>.
- ✓ Swans, U. Ting, I. W. K., & Lean, H. (2020). Investigate the relationship between overconfidence and future performance of the company. *Asian Academy of Management Journal of Accounting & Finance*, 7(2), 137–156.
- ✓ Tebourbi, M., Oesch, D., Schmid, M.M., (2020). Investigate the cost of research and development and the future performance of the company with emphasis on the role of overconfidence and government ownership, and firm value: Evidence from the EU area. *European Financial Manage*, 19(3), 452–469.
- ✓ Thiruvadi, S., & Huang, H. W. (2011). Audit committee gender differences and earnings management. *Gender in Management*, 26(7), 483–498. <https://doi.org/10.1108/17542411111175469>.
- ✓ watts, Q., titee, T.D., (2019). Investigate the relationship between overconfidence and future performance of the company. *The Accounting Review*, 80(2), 441–476.
- ✓ Yoon Ju Kang, (2019). Are Audit Committees more challenging given a specific investor base? Does the answer change in the presence of prospective critical audit matter disclosures? *Accounting, Organizations and Society*, Volume 77, 101051, ISSN 0361-3682, <https://doi.org/10.1016/j.aos.2019.04.001>.